

Frost, E. "The Impact of Bitcoin on Central Banks". International Banker. April 11, 2016. <https://international-banker.com/banking/impact-bitcoin-central-banks/>
Ged, T., and Rozenkreys, A. *Sozday svoi brend* [Build Your Brand]. St. Petersburg: Neva, 2004.
Haber, S., and Stornetta, W. S. "How to time-stamp a digital document". *Journal of Cryptology*, vol. 3, no. 2 (1991): 99-111.
DOI: <https://doi.org/10.1007/BF00196791>
Hancock, L. "History of Copywriting". <https://www.business2community.com/content-marketing/history-of-copywriting-0178545>
Hopper, N. "Six Authors Who Were Copywriters First". <http://www.theawl.com/2011/08/six-authors-who-were-copywriters-first>

Kennedi, D. S. *Prodayushcheye pismo. Kak pravilno napisat reklamnoye pismo, chtoby privlech maksimalnoye chislo kliyentov* [Selling Letter. How to Write a Sales Letter in Order to Attract the Maximum Number of Customers]. Moscow: Mann, 2014.
Nakamoto, S. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System". 2008. <https://downloads.coindesk.com/research/whitepapers/bitcoin.pdf>
Semyachkov, K. A. "Tsifrovaya ekonomika i yeye rol v upravlenii sovremennymi sotsialno-ekonomicheskimi otnosheniyami" [The Digital Economy and Its Role in Managing Modern Socio-economic Relations]. *Sovremennyye tekhnologii upravleniya*. 2017. <http://sovman.ru/article/8001/>

УДК 330.322.1:330.341.1(477)
JEL: D74; E22; E27; O31; O32

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ЗМІНИ В ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

©2020 ПРИЙМАКОВА Ю. А.

УДК 330.322.1:330.341.1(477)
JEL: D74; E22; E27; O31; O32

Приймакова Ю. А. Інвестиційно-інноваційні процеси в Україні: сучасний стан і зміни в постконфліктний період

Специфічні умови економічного розвитку України в умовах невирішеного конфлікту на сході країни потребують постійного аналізу сучасного стану інвестиційно-інноваційних процесів, можливостей впровадження, перешкод і перспектив розвитку в умовах постконфліктної реконструкції економіки. Ці дані можуть бути використані для прогнозування структурних перетворень національної економіки. При складанні прогнозів і розробці сценаріїв інвестування для різних умов конфліктного та постконфліктного періодів запропоновано застосовувати інструментарій економіко-математичного моделювання. На підставі отриманих результатів стає можливим визначити існуючі дисбаланси, які заважають успішному втіленню інвестиційно-інноваційних процесів, а також встановити тренди інвестиційно-інноваційних процесів при різних сценаріях їх розвитку. З'ясовано особливості можливих сценаріїв розвитку інвестування в країнах, що мають проблеми невирішених збройних конфліктів на своїй території та яким вдалося подолати перешкоди для залучення інвестицій. Наведено існуючі чинники впливу на стан внутрішнього та зовнішнього інвестування. Встановлено умови зниження ризиків інвестування в зоні збройного конфлікту та на підконтрольних уряду територіях. Визначено переваги залучення капіталу в реальні активи для розвитку національної економіки на відміну від існуючої тенденції зростання портфельних інвестицій (зазвичай спекулятивного характеру). Перспективою подальших досліджень є розробка сценаріїв розвитку процесів інвестування в країні з метою поживлення активності бізнесу, поліпшення стану безпеки та рівня стійкості країни і регіонів в постконфліктному відновленні економіки.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційні процеси, постконфліктний період, інвестиційно-інноваційний механізм, прями іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність національної економіки.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-117-128>

Рис.: 1. Табл.: 3. Бібл.: 22.

Приймакова Юлія Андріївна – аспірантка кафедри економіки підприємства, Донбаська державна машинобудівна академія (вул. Академічна, 72, Краматорськ, 84313, Україна)

E-mail: prijmak1980@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9510-3226>

SPIN: <http://elibrary.ru/2122-2234>

УДК 330.322.1:330.341.1(477)
JEL: D74; E22; E27; O31; O32

Приймакова Ю. А. Инвестиционно-инновационные процессы в Украине: современное состояние и изменения в постконфликтный период

Специфические условия экономического развития Украины в условиях нерешенного конфликта на востоке страны требуют постоянного анализа современного состояния инвестиционно-инновационных процессов, возможностей внедрения, преград и перспектив развития в условиях постконфликтной реконструкции экономики. Эти данные могут быть использованы для прогнозирования структурных изменений национальной экономики. При составлении прогнозов и разработке сценариев инвестирования для различных условий конфликтного и постконфликтного периодов предложено применять инструментарий экономико-математического моделирования. На основании полученных результатов становится возможным определение существующих дисбалансов, мешающих успешному протеканию инвестиционно-инновационных процессов, а также установление трендов инвестиционно-инновационных процессов при различных сценариях их развития. Выявлены особенности возможных сценариев развития инвестирования в странах, имеющих проблемы нерешенных вооруженных конфликтов на своей территории, которым удалось преодолеть препятствия для привлечения инвестиций. Приведены существующие факторы влияния на состояние внутреннего и внешнего инвестирования. Установлены условия снижения рисков инвестирования в зоне вооруженного конфликта и на подконтрольных правительству территориях. Определены преимущества привлечения капитала в реальные активы для развития национальной экономики в отличие от существующей тенденции роста портфельных инвестиций (обычно спекулятивного характера). Перспективой дальнейших ис-

слідований являється розробка сценаріїв розвитку процесів інвестування в країні з метою оживлення активності бізнесу, покращення ситуації безпеки та рівня стійкості країни та регіонів в постконфліктному відновленні економіки.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційні процеси, постконфліктний період, інвестиційно-інноваційний механізм, пряме іноземне інвестування, капітальні інвестиції, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність національної економіки.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 22.

Приймакова Юлія Андріївна – аспірантка кафедри економіки підприємства, Донбаска державна академія машинобудівництва (ул. Академічна, 72, Краматорськ, 84313, Україна)

E-mail: prijmak1980@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9510-3226>

SPIN: <http://elibrary.ru/2122-2234>

UDC 330.322.1:330.341.1(477)

JEL: D74; E22; E27; O31; O32

Prijmakova Yu. A. Investment and Innovation Processes in Ukraine: the Current Status and Changes in the Post-conflict Period

Specific conditions of Ukraine's economic development in the conditions of unresolved conflict in the east of the country require constant analysis of the current status of investment and innovation processes, opportunities for introduction, obstacles and development prospects in the conditions of post-conflict reconstruction of the economy. This data can be used to forecast structural changes in the national economy. In making forecasts and developing investment scenarios for different conditions of conflict and post-conflict periods, it is proposed to apply the instrumentarium of economic and mathematical modeling. Based on the results, it is possible to identify existing imbalances that hinder the successful development of investment and innovation processes, as well as to set trends in investment and innovation processes under different scenarios of their development. The specifics of possible investment scenarios in the countries with unresolved armed conflicts on their territory that have overcome barriers to attracting investment are specified. Existing factors of influence on the status of both internal and external investment are presented. Conditions of reducing the risks of investment both in the zone of armed conflict and in the territories controlled by the government are determined. The advantages of raising capital in real assets for the development of the national economy are defined, as opposed to the current tendency of growth of portfolio investments (usually speculative). Prospect for further research is to develop scenarios for the development of investment processes in the country in order to revive business activity, improve the security and sustainability of the country and its regions in the post-conflict economic recovery.

Keywords: investment and innovation processes, post-conflict period, investment and innovation mechanism, foreign direct investment, capital investment, innovation activity, competitiveness of the national economy.

Fig.: 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 22.

Prijmakova Yuliia A. – Postgraduate Student of the Department of Enterprise Economics, Donbass State Academy of Machine Building (72 Akademichna Str., Kramatorsk, 84313, Ukraine)

E-mail: prijmak1980@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9510-3226>

SPIN: <http://elibrary.ru/2122-2234>

Інтерес до дослідження поточного стану інвестиційно-інноваційних процесів країни та оцінювання можливих їх змін внаслідок озброєного конфлікту на сході країни, складання прогнозів їх динаміки для постконфліктного періоду України диктується значенням цих процесів для подолання кризових явищ у національній економіці та їх роллю в забезпеченні достатнього конкурентоспроможного рівня сталого розвитку держави у глобальному просторі.

Зазвичай постконфліктний період – це «період, коли масштаб військових дій знизився до рівня, що дозволяє почати роботу з реінтеграції та відновлення. У багатьох випадках ознакою настання постконфліктного періоду може служити початок повернення біженців і вимушених переселенців. Під таке визначення підпадає цілий спектр постконфліктних сценаріїв – від уповільнених військових дій і крихкого перемир'я до повного врегулювання конфлікту» [1].

Сучасні дослідження закордонних фахівців, що присвячені оцінюванню сучасного стану, можливостей і проблем постконфліктної реконструкції та відновлення інвестування й економіки інших країн, які мають досвід вирішення озброєних конфліктів: Д. Брінкерхофф (*Derick Brinkerhoff. Rebuilding governance in failed states and postconflict societies: Core concepts and crosscutting themes*, 2005); Г. Кастілло (*Graciana*

del Castillo. Rebuilding war'torn states: the challenge of postconflict economic reconstruction, 2008); П. Кольтер (*Paul Collier. Breaking the conflict trap: civil war and development policy*, 2003); С. Форман, С. Патрік, В. Саломонс (*Forman S., Patrick S., Salomons D. Recovering from conflict: strategy for an international response*, 2000); Дж. Беркович (*Jacob Bercovitch. Understanding mediation's role in preventive diplomacy*, 1996); У. Зартман (*William Zartman. Collapsed states: the disintegration and restoration of legitimate authority*, 1995); Р. Фишер и У. Юри (*Roger Fisher, William Ury. Getting to yes: negotiating agreement without giving in*, 1981), дозволяють виявити найбільш прийнятні для вітчизняних умов напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Досвід інших країн (Чад, Північний і Південний Ємен, Мали, Таджикистан, Грузія та ін.), яким тією чи іншою мірою вдалося подолати кризові явища у постконфліктному періоді, свідчить про необхідність створення сприятливих умов насамперед для іноземних інвесторів та ефективного державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів.

Зазвичай експерти відзначають, що є два сценарії, що не включають у себе руйнаційний ефект від конфлікту, в яких рівень інвестицій у країнах, що знаходяться в конфлікті, буде зменшуватись. За першим з них це відбувається на тлі скорочення державних

прибутків. Поки громадяни інтерпретують конфлікт як тимчасовий, вони витратять кошти в споживчих цілях, знижуючи рівень капіталу, який може бути спрямовано в інвестиції. У другому випадку приватні інвестори побоюються ризику погіршення ситуації у сфері безпеки та переключаються на інші привабливі можливості, що пропонують більший рівень безпеки. У будь-якому випадку можна стверджувати, що локальні конфлікти можуть мати обмежений вплив на наявність інвестицій у випадках, коли:

- ✦ інвестор здатний фізично захистити їх на території конфлікту;
- ✦ інвестиції спрямовуються на територію, на яку не поширюється збройний конфлікт і де існує можливість їхнього фізичного захисту у випадку розширення зони конфлікту;
- ✦ на тлі збройного конфлікту відбуваються позитивні зміни в інвестиційному кліматі (наприклад, влада стає лояльною або впустила західних інвесторів, проводяться реформи, повалено диктаторський або корупційний режим тощо) [2].

Результати аналізу наукових праць вітчизняних і закордонних фахівців дозволяють констатувати, що успішний постконфліктний розвиток будь-яких країн обов'язково базується на ефективному залученні інвестицій у розвиток країни, переході до інтелектуалізації виробництва завдяки збільшенню впровадження інновацій, зростанні частки наукоємної продукції з високою доданою вартістю у ВВП країни. Однак для України так і залишається невирішеним питанням визначення стратегії подолання кризи в різних сферах економічного життя у постконфліктний період, у т. ч. завдяки розвитку інвестиційно-інноваційних процесів в Україні, результати якого можуть бути використані як базис структурних перетворень національної економіки.

Дослідженням стану інноваційно-інвестиційних процесів у країні зі складанням їх прогнозів, у т. ч. з використання економіко-математичного моделювання з метою оцінювання існуючих проблем забезпечення сталого розвитку, присвячені роботи багатьох вітчизняних науковців, а саме: Дробишевської Л. Н. [21], Згуровського М. З. [12; 13], Латишевої О. В. [3; 14–20], Щепіної Т. Г. [22] та ін.

Варто зазначити, що специфічні умови розвитку інвестиційно-інноваційних процесів України в складних умовах невирішеного конфлікту на сході країни потребують додаткового дослідження стану та сценаріїв і перспектив їх розвитку в державі для її усталеного розвитку.

У роботах вітчизняних вчених, зокрема Латишевої О. В. [3; 14–20], піднімалися питання забезпечення конкурентоспроможності провідних галузей і умов сталого розвитку країни у світовій системі господарювання [14; 15; 17–20], спостерігався специфічний

взаємозв'язок інвестицій та економічних процесів на макроекономічному рівні [3], визначалися фактори, які формують сприйняття України порівняно з іншими країнами світу, що знаходить відображення у світових рейтингах країн за різними індикаторами [3].

Необхідність дослідження інвестиційно-інноваційних процесів у специфічних умовах невирішеного збройного конфлікту на сході країни визначається їх значною роллю в забезпеченні сталого розвитку держави, а також можливостями підвищення інвестиційного та макроекономічного потенціалу країни в цілому.

У цих умовах держава повинна активно підтримувати та стимулювати здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності, насамперед у галузях національної економіки, визначених пріоритетними.

Складну природу та загальну картину сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності в країні доцільно визначати, дослідивши зміни, що відбувалися в умовно доконфліктний і конфліктний періоди (з прогнозом їх стану на постконфліктний період).

Зазвичай постконфліктний період характеризується «переосмисленням своїх і чужих інтересів, оцінкою політичного та соціально-економічного збитку, можливою зміною лідерів обох сторін, усвідомленням неможливості ворогуючих таборів здолати один одного; цей період характеризується ліквідацією основних видів напруженості, коли стосунки між сторонами остаточно нормалізуються та поступово починають переважати співпраця і довіра» [4].

Експерти, що досліджували досвід країн у доконфліктному та постконфліктному періодах, свідчать, що початок збройних сутичок негативно впливає одразу як на фінансові, так і на реальні інвестиції, що пов'язано з тим, що фондові ринки та ринки цінних паперів у країні конфлікту миттєво реагують на конфлікт, а вкладання коштів у капітальне будівництво призупиняється через високі ризики, особливо у випадку знаходження об'єктів таких інвестицій у зоні бойових дій. Аналіз змін в обсягах інвестування країн, які опинялися в зоні окупації чи конфлікту, доводять прямий зв'язок між збройним конфліктом і зниженням внутрішніх інвестицій. Збройний конфлікт впливає як на внутрішніх, так і на іноземних інвесторів, при цьому, залежно від інтенсивності конфлікту, інвестори виводять капітал за кордон або переносять виробничі потужності в інші регіони країни для збереження капіталу (чим більшою є ймовірність поширення зони бойових дій та/або зовнішньої агресії, тим більшим є страхування інвестиційного капіталу за кордоном) і утримуються від вкладання коштів у розвиток виробництва через невпевненість у майбутньому.

Зазвичай збільшення негативного впливу на обсяги внутрішніх інвестицій відбувається внаслідок окупації чи захоплення певної території, що розриває економічні та інвестиційні зв'язки між територіями

в рамках однієї держави, та відображається в національній статистиці. Особливо це помітно у випадках, коли безпосередній інвестор опиняється в зоні окупації чи конфлікту та змушений припинити інвестиційну діяльність або змінити її географію. Водночас у випадку, коли інвестор залишається на підконтрольній уряду території, негативний ефект значно знижується, оскільки відбувається зміна об'єктів чи географії інвестування всередині країни, а кошти продовжують враховуватися в національній статистиці внутрішніх інвестицій.

Наприклад, у Чаді територіальна концентрація бойових дій не зачіпала базових регіонів інвестування та економічної активності.

В еменському ж конфлікті об'єднання Північного та Південного Ємену з ліквідацією соціалістичного укладу економіки на півдні стало поштовхом для розвитку економіки об'єднаної країни, а перехід до капіталістичної форми суспільного ладу мав такий сильний ефект, що громадянська війна (квітень – липень 1994 р.) не змогла суттєво позначитися на обсягах внутрішніх інвестицій, оскільки політичні зміни, що відбулися після придушення «Півдня» у другій половині 1994 р., ліквідація соціалістичної партії дозволили розширити доступ до інвестиційних проектів та об'єктів. Саме це пояснює відмінність еменського кейсу від загальної тенденції скорочення рівня внутрішніх інвестицій внаслідок збройних конфліктів.

У Малі падіння внутрішніх інвестицій становило на наступний рік після завершення конфлікту 11%, у Таджикистані – 27,1%, у Грузії – 57,6%.

Слід зазначити, що міждержавні конфлікти та війни призводять до зниження обсягів інвестицій, що удвічі перевищують аналогічний ефект від громадянського конфлікту. Втім, аналіз свідчить про те, що в деяких випадках збройне протистояння не приводить до згорання інвестицій. (Навіть в Україні, незважаючи на скорочення інвестицій у 2014 р. (послідовне скорочення відбувалося з 2012 р.), уже у 2015 р. було продемонстровано зростання показника ПІІ з 0,85 млрд дол. до 3,05 млрд дол.)

На підставі аналізу економічного стану країн у до- та постконфліктний періоди можна зробити висновки про те, що, як правило, скорочення припливу прямих іноземних інвестицій відбувається на наступний рік після конфлікту. Саме в перший рік протистояння відбувається оцінка майбутніх перспектив ринку, активності сторін, безпеки функціонування бізнесу, можливостей фізичного забезпечення його захисту. Варто зауважити, що внутрішні та зовнішні конфлікти завжди мають ризик перекидання на сусідні країни, і навіть якщо громадянська війна є винятково результатом внутрішніх процесів, національні інвестори можуть боятися її поширення. У результаті інвестори часто вдаються до виведення своїх інвестицій як з країни, де ведеться війна, так і з сусідніх держав [2].

Варто зазначити, що зараз, в умовах уповільнених військових дій і крихкого перемир'я, в Україні відбуваються певні зміни макроекономічних показників, що впливає й на зміни в позиціях держави у глобальному вимірі й теоретично має позитивно вплинути і на припливи інвестицій та стан інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні в цілому.

Слід констатувати, що в останньому опублікованому рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) «The Global Competitiveness Report 2019» [5] за 12 складовими Україна зайняла 85 місце серед 141 країн світу і розташувалася між Шрі-Ланкою та Молдовою, хоча при цьому достатньо позитивно відмічаються її ресурси (насамперед трудові та інтелектуальні) та потенціал для розвитку. Недарма за окремими показниками країна отримала більш високі оцінки, наприклад:

- ✦ освіта – 44 місце;
- ✦ споживчий ринок – 73 місце;
- ✦ стан інфраструктури – 57 місце;
- ✦ ринок праці – 66 місце;
- ✦ рівень сучасних технологій – 78 місце;
- ✦ розмір внутрішнього ринку – 47 місце;
- ✦ здатність до інновацій – 60 місце;
- ✦ динаміка розвитку бізнесу – 85 місце.

Ще один рейтинг глобальної конкурентоспроможності складає інститут IMD, там аналізується вже 333 критерії. У рейтингу всього близько 60 країн, вище 49 місця Україна поки не піднімалася. У 2019 р. ми посіли 54 місце [6].

Відповідно до всесвітнього інноваційного рейтингу («Global Innovation Index 2019») Україна посіла 47 позицію (у минулому році – 43), отримавши 41,5 зі 100 балів за 80 параметрами, що складають повну картину інноваційного розвитку [7], при цьому субіндекс, який характеризує наявність достатнього рівня інноваційного потенціалу для розвитку, перевищує показник загального індексу.

Наприкінці жовтня 2019 р. стало відомо, що Україна і в загальному рейтингу інвестиційної привабливості («Doing business 2019») [8] посіла 64 позицію серед 190 країн, однак найбільш ситуація погіршилася за показниками, що характеризують легкість ведення бізнесу, зокрема щодо розв'язання проблем у системі законодавчого регулювання процесів ведення підприємницької діяльності, проблем неплатоспроможності бізнесу та недоліків оподаткування.

За результатами дослідження компанії BDO і Гамбурзького інституту світової економіки (HWWI), Україна у 2018 р. займала 131 місце в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу «BDO International Business Compass (IBC)» [9].

Останні п'ять років Україна щорічно показує прогрес у дослідженні рейтингу інвестиційної привабливості Світового банку за підсумками дослідження стану реформ у кожній країні за 10 ключовими показниками. Теоретично це дуже важливий фактор для

інвесторів при ухваленні рішення про інвестування в економіку країни. Ще у 2014 р. Україна посідала лише 112 місце, але потім поступово стала підніматися: у 2015 р. – 96, у 2016 р. – 83, у 2017 р. – 80, у 2018 р. – 76, у 2019 р. – 71.

Нестабільним було місцезнаходження України останніми роками в глобальному рейтингу інновацій (аналізуються 80 показників для повної картини інноваційного розвитку, зокрема рівень освіти, політична ситуація, рівень розвитку інфраструктури). У 2014 р. ми посідали 63 місце, у 2015 р. – 64, у 2016 р. – 56, у 2017 р. – 50, у 2018 р. – 43, а у 2019 р. опинилися на 47 місці (зі 129). У 2019 р. серед лідерів рейтингу – Швейцарія, Швеція та США.

Також Україна фігурує у двох рейтингах глобальної конкурентоспроможності. Один із них, за версією Всесвітнього економічного форуму, оцінює 12 показників, серед яких: стан інфраструктури, ринок праці, рівень освіти, макроекономічна стабільність, здатність до інновацій. У 2014 р. Україна посідала 76 місце (зі 141), у 2015 р. – 79, у 2016 р. – 85, у 2017 р. – 81, у 2018 р. – 83, у 2019 р. – 85. На жаль, хоча останніми роками спостерігалось зростання, проте зараз ми відкотилися до показника трирічної давнини. Перші місця 2019 р. посіли Сінгапур, США і Гонконг, а останнє – Чад.

Стабільності в Україні немає і в рейтингу інфраструктури Світового економічного форуму. У 2014 р. Україна посіла 68 місце, у 2017 р. опустилася на 78, а останні два роки займає 57 рядок.

У світовому рейтингу свободи ЗМІ в Україні був прорив у 2016 р. – зі 129 місця на 107 (зі 180). Протягом останніх трьох років Україна переміщується зі 101 на 102 місця [6].

Хоча позиції України в міжнародних рейтингах не повинні викликати занепокоєння в інвесторів, на практиці суттєвих змін у припливах інвестицій не відбувається. Такий стан речей може бути пов'язаний не тільки з об'єктивними проблемами внаслідок конфлікту на Донбасі, але й з певними недоліками роботи уряду стосовно стратегії залучення інвесторів. Достатньо згадати прикрий випадок відмови від створення свого нового мультибрендового заводу в Україні від потенційного інвестора – «Skoda Auto», дочірньої компанії «Volkswagen Group», якої Україна (на відміну від Болгарії, Польщі, Чехії) так і не змогла запропонувати сприятливі для бізнесу умови.

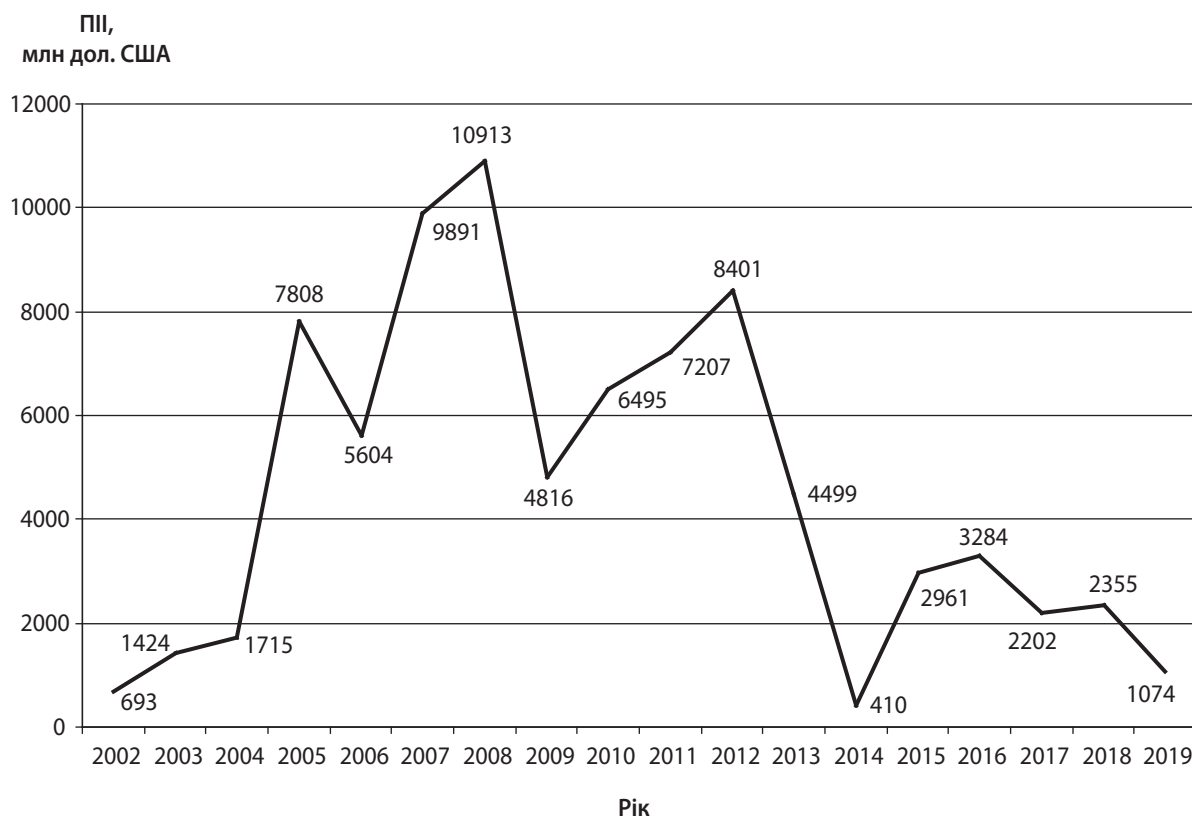
Крім того, як справедливо відмічає відомий український економіст Павло Вернівський [10], дуже часто ми чуємо думки експертів з екрану телевізора або читаємо зі сторінок газет або колонок блогерів, які зазвичай просто повторюють думки зарубіжних фахівців про важливість збереження довіри іноземних інвесторів. При цьому мова йде не про інвесторів, що відкривають тут виробництво або створюють реальний бізнес, а про інших інвесторів – портфельних, тобто тих, які

вкладають свої гроші виключно в цінні папери – акції, облігації, інші фінансові інструменти. Ці інвестори, а по суті фінансові спекулянти, не відкривають заводи, не створюють робочі місця, вони навіть нічим не керують. Так історично склалося, що основні фінансові потоки в цьому напрямі йдуть тільки в борговий капітал. І тільки 10% таких інвестицій трансформуються в акції. Оскільки в Україні нерозвинений фондовий ринок, а єдиним високоліквідним інструментом є облігації, то фактично всі портфельні інвестиції йдуть саме в цей вид державних боргових цінних паперів. Так само треба підкреслити, що, окрім своєї ліквідності, наші держоблігації забезпечують дуже високу дохідність. Особливо за мірками західного світу. Фактично, чим більше наша заборгованість, тим більше їх прибутки. І тут виходить, що вся довіра іноземних інвесторів, про яку так багато говорять наші політики й експерти, це не більше ніж довіра цих портфельних інвесторів, у яких Україна бере в борг. Абсурдність такої ситуації в країні, особливо за останні 5 років, полягає в тому, що всі реформи були фактично націлені саме на цих інвесторів. Нашій країні потрібні зовсім інші інвестори, яких цікавлять абсолютно інші реформи й абсолютно інші стимули. Маються на увазі прямі іноземні інвестиції, які створюють виробництва і робочі місця. А оскільки в цьому напрямку робота не ведеться зовсім, то рівень фактичних інвестицій зараз навіть нижче, ніж до 2013 р. [10].

Аналіз прямих іноземних інвестицій в Україні з 2002 по 2019 рр. за даними Мінфіну України (рис. 1) дозволяє констатувати, що спостерігається досить негативна тенденція в їх динаміці. Таких низьких обсягів інвестування економіка країни не знала з 2005 р. Достатньо тривалий період (з 2004 р. до 2013 р.) інвестиційних припливів не було нижче рівня у 4,5–4,8 млрд дол. (при цьому ці антирекорди спостерігалися в найкризові 2009 та 2014 рр.), однак останні три роки не вдається досягнути й навіть цього рівня (див. рис. 1).

Вважаємо, що таке оцінювання (див. рис. 1) корисно для отримання наочної картини ситуації в країні для подальшого складання прогнозу та програми дій щодо покращення інвестування, для можливості надалі встановити існуючі недоліки та проблеми (як на конфліктний, так і постконфліктний періоди).

Варто додатково відмітити, що в Україні фінансування капітальних довгострокових інвестицій (табл. 1) підприємства вимушені здійснювати переважно за власні кошти (їх частка в загальному обсязі складала 61,7% у 2010 р., 70,5% у 2014 р. і 70,8% у 2018 р.), обсяг залучених і запозичених коштів (кредити банків та інші позики) хоча й поступово зростають, однак їх незначна частка від усіх капітальних інвестицій (7,7% у 2018 р., для порівняння – 12,7% у 2010 р.), як і незначна частка коштів іноземних інвесторів і державного бюджету, не здатна відігравати значну роль у забезпеченні сталого інноваційного розвитку.

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну з 2002 по 2019 рр., млн дол. США

Примітка: з 2014 р. – без урахування тимчасово окупованих територій АР Крим, м. Севастополя, частини Донбасу.

Джерело: складено за <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Для подальшого складання прогнозу стану інвестування в країні та моделювання трендів змін інноваційно-інвестиційної діяльності на постконфліктний період необхідно систематизувати та проаналізувати показники, що характеризують фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств за останні роки (табл. 2).

Можна зауважити, що участь державних і ринкових інститутів у цих процесах знаходиться на вкрай низькому рівні, спостерігається (див. табл. 1) дуже повільне зростання підтримки фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів (від ~1% у 2013 р. до ~5% від загального обсягу фінансування).

Результати проведеного аналізу структури та змін фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств (див. табл. 1) свідчать, що саме власний капітал підприємства протягом останніх років залишається основою впровадження інновацій (їх загальна сума після кризового 2014 р. постійно підвищується, при цьому їх частка в загальному обсязі фінансування інновацій у 2015 р. досягла рекордного рівня у ~97% з повільним зниженням у 2018 р. до ~88%, тоді як ще у 2010 р. ця частка була на рівні ~59%).

При цьому варто констатувати негативну тенденцію скорочення обсягів фінансування інноваційної діяльності і за рахунок іноземних інвесторів (якщо ще в 2010 р. цей показник був на рівні ~30%, то вже у 2014 р. він скоротився до 1,8%, а у 2018 р. – до 0,9% на фоні скорочення обсягів фінансування інноваційної діяльності за рахунок кредитних коштів, у 2010 р. – 7,8%, у 2014 р. – 7,3%, у 2018 р. – 3,9% з максимумом у 2011 р. на рівні 38,3%), оскільки немає достатньої гарантії збереження та примноження інвестицій. Це пов'язано, насамперед, з існуючою недовірою інвесторів до довгострокового інвестування в реальний сектор економіки країни на фоні державної політики надання більш сприятливих умов інвестування (з меншими ризиками) в облігації внутрішнього державного займу (ОВДЗ).

Вітчизняні підприємства зазвичай воліють вкладати кошти в реальні активи (у структурі розподілу загального обсягу витрат на інноваційну діяльність частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення складала у 2018 р. 68,1%), значно менше коштів виділяється на науково-дослідницькі роботи (26,3% усіх витрат) і придбання нових технологій та інших зовнішніх знань – 0,4%, що частково пояснюється тривалим періодом окупності цих витрат (табл. 3).

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування, млн грн

Джерело фінансування	Рік										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4		
у т. ч. за рахунок:											
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	15288,3	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1	15295,2	22814,1		
коштів місцевого бюджету	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2	14260,0	26817,1	41565,5	50355,5		
власних коштів підприємств і організацій	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4	310061,7	409585,5		
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1	27106,0	29588,9	44825,4		
коштів											
іноземних інвесторів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5		
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6	32802,5	34645,7		
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5	12941,3	14704,7		

Примітка: без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014–2018 рр. також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: узагальнено автором на основі систематизації статистичних даних [11].

Таблиця 2

Динаміка та структура фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу
Усього	8045,5	100	14333,9	100	11480,6	100	9562,6	100	7695,9	100	13813,6	100	23229,5	100	9117,5	100	12180,1	100
у тому числі за рахунок коштів:																		
власних	4775,2	59,3	7585,6	52,9	7335,8	63,9	6973,4	72,9	6540,3	85,0	13427,0	97,2	22035,9	94,9	7704,1	84,5	10742,0	88,2
державного бюджету	87,0	1,1	149,2	1,0	224,3	2,0	24,7	0,3	344,1	4,5	55,1	0,4	178,9	0,8	227,3	2,5	639,1	5,2
місцевих бюджетів	5,7	0,1	12,3	0,1	17,6	0,1	157,7	1,6	5,7	0,1	38,4	0,3	99,1	0,4	95,6	1,0	13,4	0,1
позабюджетних фондів	0,9	0,0	0,5	0,0	0,3	0,0	2,0	0,0	32,9	0,4	1,4	0,0	...	...	...	...	...	...
вітчизняних інвесторів	31,0	0,4	45,4	0,3	154,4	1,3	123,7	1,3	8,2	0,1	74,3	0,6	134,4	0,6	273,1	3,0	109,7	0,9
іноземних інвесторів	2411,4	30,0	56,8	0,4	994,7	8,7	1253,2	13,1	138,7	1,8	58,6	0,4	23,4	0,1	107,8	1,2	107,0	0,9
кредитів	626,1	7,8	5489,5	38,3	2407,8	21,0	630,3	6,6	561,1	7,3	113,7	0,8	626,0	2,7	594,4	6,5	473,9	3,9
інших джерел	108,2	1,3	994,6	7,0	345,7	3,0	397,6	4,2	64,9	0,8	45,1	0,3	131,6	0,5	115,2	1,3	95,0	0,8

Джерело: узагальнено автором на основі систематизації статистичних даних [11].

Таблиця 3

Розподіл загального обсягу витрат промислових підприємств за напрямками інноваційної діяльності

Напрямок витрат	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу	Млн грн	У відсотках до загального обсягу
Усього	8045,5	100	14333,9	100	11480,6	100	9562,6	100	7695,9	100	13813,7	100	23229,5	100	9117,5	100	12180,1	100
у тому числі на:																		
внутрішні НДР	818,5	10,2	833,3	5,8	965,2	8,4	1312,0	13,7	1221,5	15,9	1834,1	13,3	2063,8	8,9	1941,3	21,3	2706,2	22,2
зовнішні НДР	177,9	2,2	246,6	1,7	231,1	2,0	326,4	3,4	533,1	6,9	205,4	1,5	394,1	1,7	228,5	2,5	502,6	4,1
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	5051,7	62,8	10489,1	73,2	8051,8	70,1	5546,3	58,0	5115,3	66,5	11141,3	80,6	19829,0	85,3	5898,8	80,6	8291,3	68,1
придбання інших зовнішніх знань	141,6	1,8	324,7	2,3	47,0	0,4	87,0	0,9	47,2	0,6	84,9	0,6	64,2	0,3	21,8	0,6	46,1	0,4
інше	1855,8	23,0	2440,2	17,0	2185,5	19,1	2290,9	24,0	778,8	10,1	548,0	4,0	878,4	3,8	1027,1	4,0	633,9	5,2

Примітка: без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, за 2014–2018 рр. також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: узагальнено автором на основі систематизації статистичних даних [11].

Аналіз стану фінансування інноваційних процесів в Україні виявив перманентну нестачу власних фінансових коштів для забезпечення інноваційного сталого розвитку підприємств і створення умов для підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Отже, для подолання негативних явищ в економічному середовищі в Україні необхідно забезпечити приплив іноземних інвестицій, насамперед завдяки створенню сприятливих умов для інвесторів, передусім у пріоритетних галузях національної економіки.

Для вирішення цих питань необхідно мати ретельно розроблені програми дій з урахуванням усіх сценаріїв можливих змін зовнішнього та внутрішнього середовища, а також існуючих і потенційних ризиків різноманітного характеру, що притаманні країні в конфліктному та постконфліктному періодах.

Вважаємо, що такі сценарії варто розробляти та оцінювати їх результати з використанням сучасного інструментарію теорії гри та економіко-математичного моделювання.

Сьогодні існують готові алгоритми використання економіко-математичного моделювання для такого оцінювання. Наприклад, у наукових роботах Згуровського М. З. [12; 13] та Латишевої О. В. уже було оцінено рівень сталості розвитку національної економіки у глобальному вимірі [14; 15; 17–20]; в інших дослідженнях встановлено рівень усталеності та конкурентоспроможності її провідних галузей [16; 18; 19] на основі моделей обробки статистичних даних за попередні роки.

Вважаємо, що для обрання оптимального сценарію дій для покращення інвестування країни та прогнозів для конфліктного та постконфліктного періодів варто використовувати результати економіко-математичних моделей, які було запропоновано в роботах Згуровського М. З. [12; 13] та Латишевої О. В. [14–20] для оцінювання рівня забезпечення сталості розвитку країни або окремої території з урахуванням інвестиційно-інноваційної складової економічної компоненти сталого розвитку, що дозволяє оцінити ступінь забезпечення сталого (збалансованого) розвитку для країни та визначити дисбаланси, які впливають на її розвиток і рівень конкурентоспроможності по кожному компоненту в динаміці на кожному відрізку часу.

Для прогнозування можливих змін інвестиційно-інноваційних процесів в постконфліктному періоді в майбутній моделі варто, на наш погляд, враховувати і визначити різні індикатори забезпечення сталого розвитку підприємств України [14–17]; особливості ключових характеристик галузей України [18], а також існуючий стан безпеки та рівня сталості країни та регіонів [18; 19], у т. ч. екологічної безпеки [20]; дослідити вплив рівня безпеки (різноманітних її видів) на рівень інвестування в країні, а також врахувати фактори пожвавлення активності бізнесу, які

притаманні для постконфліктного відновлення економіки.

ВИСНОВКИ

Постконфліктне відновлення економіки, як показує досвід інших країн світу, починається з пожвавлення активності бізнесу в умовах незначного рівня бюрократизації в усіх сферах господарювання; сформованих прозорих механізмів фондового ринку; діючих у країні грамотних податкової та кредитно-банківської систем і ефективної інвестиційної політики; впровадженої широкої державної підтримки інвестиційно-інноваційної діяльності та ретельно продуманого інструментарію державного регулювання та ін. Подолання кризових явищ конфліктного періоду в економіці України та перехід її на шлях сталого розвитку потребує вирішення цілої низки проблем: формування інвестиційно привабливого середовища в ключових галузях національної економіки; стимулювання промисловості, її пріоритетних секторів, АПК та ІТ-сектора як основних драйверів сталого економічного розвитку; створення потужних структур фінансування інновацій (розробка нових інструментів кредитування та фінансування бізнесу), що потребує значних структурних перетворень для сталого розвитку економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Forman S., Patrick S., Salomons D. Recovering from Conflict: Strategy for an International Response, Paying for Essentials, Policy Paper Series. NY : Center on International Cooperation, New York University, 2000.
2. Баронін А. Як військові конфлікти впливають на економіку // Mind.ua. 30.06.2017. URL: <https://mind.ua/openmind/20173685-yak-vijskovi-konflikti-vplivayut-na-ekonomiku>
3. Latysheva O. V., Chemerys Y. T. Investigation of the State of Investment Support of Sustainable Development of the Leading Branches of the National Economy of Ukraine. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 4. С. 94–99.
4. Буртовая Е. В. Конфликтология: учебное пособие. М. : ЮНИТИ, 2002. 342 с.
5. The Global Competitiveness Report 2019 / Klaus Schwab (ed.) URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
6. Україна в рейтингах: як змінювалися позиції країни в 2014–2019 роках // Слово і діло. 01.11.2019. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/01/infografika/ekonomika/ukrayina-rejtynhax-yak-zminyuvalysya-pozyciyi-krayiny-2014-2019-rokax>
7. Global Innovation Index (GII) 2019 // WIPO. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2019/
8. Doing Business // The World Bank. URL: <http://www.doingbusiness.org>
9. Friederiszich Th., Stapke M., Wolf A. BDO international business compass 2018. URL: <https://www.bdo.global/>

- en-gb/insights/bdo-germany/bdo-international-business-compass-2018
10. Вернівський П. Які інвестори потрібні Україні? // Капітал. 25.04.2019 р. URL: <https://www.capital.ua/ru/publication/126975-kakie-investory-nuzhny-ukraine>
  11. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичні збірники за 2010–2018 рр. / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
  12. Аналіз сталого розвитку: глобальний і регіональний контексти. 2011–2012. Ч. 2. Україна в індикаторах сталого розвитку / Згуровський М. З., Болдак А. О., Єфремов К. В. та ін. Київ : НТУУ «КПІ», 2012. 240 с.
  13. Згуровський М. З., Болдак А. О., Єфремов К. В. Моделювання процесів сталого розвитку в глобальному та регіональному контекстах // Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. 2013. URL: http://wcd.org.ua/sites/default/files/Zgurovsky_Boldak_Yefremov_MODELING_OF_SD_PROCESSES_UA.pdf
  14. Латишева О. В. Аналіз рівня сталого розвитку України в глобальному вимірі // Управління економікою: теорія та практика. П'яті Чумаченківські читання / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2016. С. 221–233.
  15. Латишева О. В. Аналіз стану економічної складової сталого розвитку промислових підприємств України. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2016. Вип. 14. С. 95–103.
  16. Латишева О. В. Основні тенденції розвитку, перспективи та можливості забезпечення сталого розвитку машинобудівних підприємств в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1. С. 82–88. URL: <https://core.ac.uk/reader/87412157>
  17. Латишева О. В., Мілявський М. Ю. Перспективи економічного розвитку України в контексті нових світових викликів. *Економіка і Фінанси*. 2018. № 3. С. 14–24.
  18. Латишева О. В., Мілявський М. Ю. Дослідження стану та перспектив розвитку ІТ-галузі для забезпечення сталого розвитку національної економіки України. *Економіка і Фінанси*. 2018. № 4. С. 56–66.
  19. Латишева О. В. Застосування кластерного аналізу для оцінки визначальних характеристик сталого розвитку галузей України. *Економіка і Фінанси*. 2016. Спецвипуск. С. 36–42.
  20. Латишева О. В., Касьянюк С. В., Мілявський М. Ю. Дослідження стану екологічної безпеки та рівня екологічної сталості регіонів України. *Економіка і Фінанси*. 2018. № 6. С. 50–61.
  21. Дробышевская Л. Н. Система взаимосвязи инноваций и инвестиций в процессе экономического роста. *Известия Южного федерального университета. Серия «Технические науки»*. 2005. № 8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-vzaimosvyazi-innovatsiy-i-investitsiy-v-protssesse-ekonomicheskogo-rosta>
  22. Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2014. № 38. С. 109–114. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewFile/7256/8145>
- Науковий керівник – Рекова Н. Ю.**, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри «Економіка підприємства» Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ)

REFERENCES

- Baronin, A. "Yak viiskovi konflikty vplyvayut na ekonomiku" [How Military Conflicts Affect the Economy]. Mind.ua. 30.06.2017. <https://mind.ua/openmind/20173685-yak-vijskovi-konflikti-vplyvayut-na-ekonomiku>
- Burtovaya, Ye. V. *Konfliktologiya* [Conflictology]. Moscow: YuNITI, 2002.
- "Doing Business". The World Bank. <http://www.doingbusiness.org/>
- Drobyshevskaya, L. N. "Sistema vzaimosvyazi innovatsiy i investitsiy v protssesse ekonomicheskogo rosta" [The System of the Relationship of Innovation and Investment in the Process of Economic Growth]. *Izvestiya Yuzhnogo federalnogo universiteta. Seriya «Tekhnicheskoye nauki»*. 2005. <https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-vzaimosvyazi-innovatsiy-i-investitsiy-v-protssesse-ekonomicheskogo-rosta>
- Forman, S., Patrick, S., and Salomons, D. *Recovering from Conflict: Strategy for an International Response. Paying for Essentials*. Policy Paper Series. New York: Center on International Cooperation; New York University, 2000.
- Friederiszich, Th., Stapke, M., and Wolf, A. "BDO international business compass 2018". <https://www.bdo.global/en-gb/insights/bdo-germany/bdo-international-business-compass-2018>
- "Global Innovation Index (GII) 2019". WIPO. https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2019/
- Latysheva, O. V. "Analiz ravnja staloho rozvytku Ukrainy v hlobalnomu vymiri" [Analysis of the Level of Sustainable Development of Ukraine in the Global Dimension]. In *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka. Piaty Chumachenkivski chytannia*, 221-233. Kyiv: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti, 2016.
- Latysheva, O. V. "Analiz stanu ekonomichnoi skladovoi staloho rozvytku promyslovykh pidpriemstv Ukrainy" [Analysis of the State of the Economic Component of Sustainable Development of Industrial Enterprises of Ukraine]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, no. 14 (2016): 95-103.
- Latysheva, O. V. "Osnovni tendentsii rozvytku, perspektyvy ta mozhyvosti zabezpechennia staloho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv v Ukraini" [Basic Tendencies of Development, Prospects and Possibilities of Providing of Steady Development of Machine-Building Enterprises in Ukraine]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*. 2017. <https://core.ac.uk/reader/87412157>
- Latysheva, O. V. "Zastosuvannia klasterneho analizu dlia otsinky vyznachalnykh kharakterystyk staloho rozvytku haluzei Ukrainy" [Application of Cluster Analysis to Assess the Defining Characteristics of Sustainable Development of Ukrainian Industries]. *Ekonomika i Finansy*, special issue (2016): 36-42.
- Latysheva, O. V., and Chemerys, Y. T. "Investigation of the State of Investment Support of Sustainable Development of the Leading Branches of the National Economy of Ukraine". *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 4 (2018): 94-99.

- Latysheva, O. V., and Miliavskiy, M. Yu. "Doslidzhennia stanu ta perspektyv rozvytku IT-haluzi dlia zabezpechenia staloho rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy" [Research of the State and Prospects of Development of the IT Industry to Ensure Sustainable Development of the National Economy of Ukraine]. *Ekonomika i Finansy*, no. 4 (2018): 56-66.
- Latysheva, O. V., and Miliavskiy, M. Yu. "Perspektyvy ekonomichnogo rozvytku Ukrainy v konteksti novykh svitovykh vyklykiv" [Prospects for Ukraine's Economic Development in the Context of New Global Challenges]. *Ekonomika i Finansy*, no. 3 (2018): 14-24.
- Latysheva, O. V., Kasianiuk, S. V., and Miliavskiy, M. Yu. "Doslidzhennia stanu ekolohichnoi bezpeky ta rivnia ekolohichnoi stalosti rehioniv Ukrainy" [Research of the State of Ecological Safety and the Level of Ecological Sustainability of the Regions of Ukraine]. *Ekonomika i Finansy*, no. 6 (2018): 50-61.
- "Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini : statystychni zbirnyky za 2010-2018 rr." [Research and Innovation in Ukraine: Statistical Collections for 2010-2018]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/str_eip_kv/str_eip_kv_u/str_eip2015_u.htm
- Shchepina, T. H. "Problemy formuvannia spryiatlyvoho investytsiinoho klimatu v Ukraini" [Problems of Forming a Favorable Investment Climate in Ukraine]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*. 2014. <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view-File/7256/8145>
- "The Global Competitiveness Report 2019". http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitiveness-Report2019.pdf
- "Ukraina v reitynhakh: yak zminiuvalsia pozytsii krainy v 2014-2019 rokakh" [Ukraine in the Rankings: How the Country's Position Changed in 2014-2019]. *Slovo i dilo*. 01.11.2019. <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/01/infografika/ekonomika/ukrayina-rejtynhax-yak-zminyuvalsya-pozycziyi-krayiny-2014-2019-rokax>
- Vernivskiy, P. "Yaki investory potribni Ukraini?" [What Investors Does Ukraine Need?]. *Kapital*. 25.04.2019. <https://www.capital.ua/ru/publication/126975-kakie-investory-nuzhny-ukraine>
- Zhurovskiy, M. Z. et al. *Analiz staloho rozvytku: hlobalnyi i rehionalnyi konteksty. 2011–2012. Ch. 2. Ukraina v indikatorakh staloho rozvytku* [Analysis of Sustainable Development: Global and Regional Contexts. 2011-2012. Part 2. Ukraine in Indicators of Sustainable Development]. Kyiv: NTUU «KPI», 2012.
- Zhurovskiy, M. Z., Boldak, A. O., and Yefremov, K. V. "Modeliuvannia protsesiv staloho rozvytku v hlobalnomu ta rehionalnomu kontekstakh" [Modeling of Sustainable Development Processes in Global and Regional Contexts]. *Svitovyi tsentr danykh z heoinformatyky ta staloho rozvytku*. 2013. http://wdc.org.ua/sites/default/files/Zgurovsky_Boldak_Yefremov_MODELING_OF_SD_PROCESSES_UA.pdf